

Historikerne mellem erindring og historie

Sebastian Olden-Jørgensen

Som historiker med speciale i tidlig moderne tid, nærmere bestemt 1600- og 1700-tallet, kan man godt blive misundelig på visse kolleger i fagets nyere afdeling, f.eks. dem, der sysler med den Kolde Krig eller folkedrab. Deres forskning kan gøre folk vrede og give dem dårlig samvittighed, men den lader dem ikke kolde! Disse kolleger, føler jeg ofte, er aldrig i tvivl om, hvorfor de er historikere. De har en mission: De fortæller verden ubekvemme sandheder, de oplyser og moraliserer. Og når verden hader dem, bekræftes de bare i deres kald.

Men hvad med os andre? Alle de historikere, der ikke opererer inden for den kollektive erindrings erogene zoner? Hvad er vores projekt? Og hermed mener jeg "vores", ikke "mit". Vi har alle vore individuelle veje til netop de områder, vi arbejder med, og vore personlige grunde til at elske dem. Jeg skal være den sidste til at tale imod de personlige, eksistentielle grunde til at dyrke historie, men de kloge redaktører af dette særnummer har bedt os rette blikket væk fra vores egen navle. Hvilke samfundsmæssige opgaver har vi? Hvilket fælles projekt? Da redaktionen ligeledes har bedt om essays og ikke afhandlinger, vil jeg give mit bud på et svar med udgangspunkt i et enkelt begreb: erindringssteder. Men først et lille negativt afsæt.

Nedsivning?

En meget simpel forståelse af forholdet mellem historikerne på den ene side og offentligheden på den anden går under betegnelsen "nedsivningsmodellen". Den går groft sagt ud på, at historikerne på deres side er producenter af en objektiv og omfattende *viden om fortiden*, som offentligheden så aftager gennem forskellige former for *formidling*. Denne formidling foregår gennem lærebøger i skolen, populærvidenskabelig litteratur, museer og udstillinger, samt ikke mindst det vildtvoksende internet. Nogle historikere både forsker og formidler, men mange overlader formidlingen til de professionelle: lærere, forfattere, journalister og webredaktører. Uanset om formidleren selv er historiker eller en professionel, så opfattes selve formidlingen i alt væsentligt som en slags *fortynding og oversættelse*: kortere sætninger, færre svære ord og flere illustrationer. Uanset alle pædagogiske eller journalistiske kneb er det stadig den aktuelle faglige viden og bevidsthed i sin helhed,

der skal formidles, skønt selvsagt ikke i alle detaljer ("totum, non omnia"). Historisk indsigt opfattes med andre ord som viden, der kan skæres i tyk-kere eller tyndere skiver og anrettes lidt forskelligt, men grundlæggende forbliver identisk. En lidt mere reflekteret variant af denne model tilsiger, at man ved popularisering nøjes med at formidle videnskabens resultater og alment accepterede teorier, men ikke usikkerheden og den faglige uenighed eller diskussion.¹

Der er mange problemer forbundet med denne model. Den fører f.eks. en del frustrationer med sig, fordi medierne ofte ikke lytter til historikerne, men uanfægtet viderebringer forkerte og forældede historier eller slet og ret vender det døve øre til. Af og til kan visse åbenlyse myters overlevelseskraft være forbløffende. F.eks. lever den tanke, at middelalderens mennesker og især den katolske kirke skulle have ment, at jorden var flad, i bedste velgående. Ja, Columbus skal have mødt stor modstand på den konto, fortælles det. Og dog er det almindelig historisk viden blandt faghistorikere, at middelalderens lærde gik ud fra, at jorden var rund, og derfor f.eks. diskuterede eksistensen af "antipoder" (mennesker på den anden side af jorden). Ikke desto mindre kunne et dansk TV-program for nylig dokumentere, at 14 ud af 15 moderne skolebøger fortalte historien om den flade jord.² Til beroligelse for mine landsmænd kan jeg oplyse, at vrangforestillingen ikke er specielt dansk.³ Hvad har vi gjort forkert, når åbenlyst nonsens kan overleve gennem generationer i moderne, demokratiske og oplyste samfund?

Det mest grundlæggende problem ved nedsivningsteorien er imidlertid ikke, at nedsivningen ofte virker dårligt, men at den går ud fra, at offentligheden og historikerne stiller de samme spørgsmål og har den samme erkendelsesinteresse. At det ikke er tilfældet, burde stå klart for enhver, der ved en familiefrokost har forsøgt at forklare en interesseret onkel lidt om sit seneste forskningsprojekt. Det kan være svært, men vanskeligheden består ikke i, at onkel Peter er uvidende eller uinteresseret i historie. Tværtimod er han ofte både vidende og nysgerrig, men han stiller andre spørgsmål og organiserer sin viden på andre måder, end de professionelle historikere gør. Hans viden er ikke struktureret efter historiefaglige kategorier, teorier eller debatter, og i vores faglige hovmod opfatter vi ofte hans historiske viden som noget rod. Men det er ikke nødvendigvis tilfældet.

I denne situation har jeg selv fundet stor trøst i den franske historiker, debattør og redaktør Pierre Noras teori om "erindringssteder" (*lieux de mémoire*). For det, der sker ved familiefrokosten i samtale med onkel Peter, er i ni ud af ti tilfælde et sammenstød mellem *erindring* og *historie*.

Erindringssteder

Alene ordet ”erindringssted” har en suggestiv kraft, som gør, at man med det samme forbinder noget med det og har forstået noget væsentligt: Erindringen, hvad enten det er individers eller fællesskabers historiske bevidsthed, er ikke en homogen, grå masse, der strækker sig ud mod horisonten. Erindringen har sine knude- og orienteringspunkter, ja, sine brændpunkter, hvor både viden, betydning og engagement er koncentreret – og omstridt, må det straks tilføjes. Et erindringssted kan være et fysisk mindesmærke, men der kan også være et sted i overført betydning: en begivenhed (det danske nederlag til Preussen og Østrig 1864), en person (Gustav Vasa), et værk (Jyske Lov), en institution (Skansen i Stockholm), ja sågar et begreb (folkhemmet). Men der er mere ved Noras teori. Han placerer nemlig erindringsstederne i spændingsfeltet mellem historie og erindring, der for ham på ingen måde er to sider af samme sag, men snarere modsætninger.⁴

Historie, det er videnskaben: kritisk, analytisk, systematisk. Dens indsigter gør krav på universel gyldighed, men den er også bevidst om erkendelsens grænser og derfor altid ufuldstændig og problematisk. *Erindringen* på den anden side afspejler levende kollektivers selvforståelse. Den er følelsesbetonet, politiseret, absolut i sit krav på gyldighed (for gruppen), afrundet i sin form, men yderst selektiv i sit udvalg af relevante detaljer. Den er fleksibel, under stadig forandring og konkret i sine udtryk.

Når erindringsstederne er vigtige, skyldes det som sagt, at de afspejler levende kollektivers (familiers, partiers, sociale lags, regioners, konfessioners, nationers) selvforståelse. At fortælle sin historie, at kende sin historie, det er at udforske og forhandle sin identitet – og ofte nok tillige at udgrænse andre. Erindringssteder på det nærmeste svømmer over af identitetspolitik, og det er ikke uden grund at ”memory studies” længe har været en af fagets dynamiske vækstzoner.⁵

Man ser let, at erindring og historie er idealtypiske modpoler, der ikke findes i renkultur. Det er f.eks. ret indlysende, at følelser, politik og identitet også spiller en rolle i den akademiske historievidenskab. Der er altså ikke bare tale om, at *historie* er det, historikerne laver, og *erindring* er det, de andre laver. I en moderne, vestlig og oplyst offentlighed lever erindring og historie ikke deres eget isolerede liv hver for sig, men indgår hele tiden i et samspil. Erindringen legitimerer sig ved at henvise til historien, og historien søger relevans i erindringen. Erindring og historie er derfor ikke antagonistiske, men dialektiske modsætninger. Pointen er, at vi som historikere på godt og ondt manøvrerer mellem disse to poler. Man kunne også sige, at vi som historikere har en dobbelt loyalitet.

”The scientific community”

På den ene side er vi del af et fagligt fællesskab, et ”scientific community”, med både generelle og mere fagspecifikke normer, traditioner og modestrømninger, der tilsammen definerer det historiefaglige vidensprojekt. Dette projekt er *meget omfattende*, for det er en del af vort faglige etos, at vi skal være bredt orienterede i tid og rum, men også i historiografien og tværfagligt. Vi læser mange kedelige bøger, artikler og kilder, og vi sætter os ind i mange ting, vi ikke interesserer os synderlig meget for, alene fordi vi stræber efter at leve op til de faglige normer om en bred orientering. ”Intet menneskeligt er mig fremmed”, sagde den romerske komediedigter Terents, og lidt det samme gælder også historikere.

Mindst lige så vigtig som den brede orientering er imidlertid den *kritiske sans*, der bl.a. omfatter kildekritik, men går langt videre. Historikere kan være så nådesløse, og kildekritikken kan være noget af det mest destruktive, der findes i den akademiske verden. Men det kan ikke være anderledes. Den faglige kritik er nemlig ikke kun en kompetence, man tilegner sig og efter aflagt eksamen anvender fejlfrit. Den enkelte historiker kan til stadighed være tendentiøs, uærlig eller sjusket. Det er i den gensidige beredvillighed til at kritisere og underkaste sig kritik, at fagets krav på intersubjektiv videnskabelighed er funderet.

Bred viden og kritisk sans er nødvendige forudsætninger, men gør os ikke automatisk til historikere. Det afgørende er evnen til at stille og besvare menneskeligt interessante og fagligt velbegrundede spørgsmål. I den sammenhæng må man konstatere, at inden for det historiefaglige vidensprojekt ligger fokus i høj grad på *ny og kontroversiel viden*. Nye kilder, nye emner og nye synsvinkler har høj faglig status og med god grund, for det er ny viden, nye spørgsmål og trangen til at sige imod, der driver videnskaben frem.

Man bør dog ikke være blind for farerne. For det første er det ikke alt nyt, der har den store interesse og relevans. Trangen til at finde og præsentere ny viden i snæver forstand kan lede til en intellektuel dødsspiral, hvor man ved stadig mere om stadig mindre. Til sidst når man det punkt, hvor man er den eneste ekspert, ja måske den eneste, der interesserer sig for emnet! For det andet holder de ”nye” historier og ”vendinger”, der jævnlige griber faget, sjældent, hvad de lover. De proklameres med en sand revolutionær patos og foragt for traditionen, men senest når den næste bølge rammer os, ser vi, at den forrige ikke var en flodbølge, men blot en krusning på overfladen. Det samme gælder trangen til at sige imod. Sammen med ægte og nødvendig kritik finder man forsimplede og misvisende karakteristikker af de ”forældede” standpunkter. En charme ved historiografiske studier

er jo, at man jævnlige finder indsigter eller holdninger, man opfatter som moderne, udtrykt et eller flere århundreder tidligere end forventet. Disse farer eller skyggesider er og forbliver dog bivirkninger af noget i sin kerne sandt og godt.

"Clash of cultures"

På den anden side er vi ikke kun beboere i det akademiske elfenbenstårn, men børn af vores tid og borgere i vores samfund. Cicero havde ret, da han hævdede: "Vi er ikke født for vor egen skyld alene, for både fædrelandet og vore venner har krav på os." Det er også for vore medborgeres skyld, vi er historikere. Nu kunne man så mene, at vi opfylder vores pligt over for samfundet og den bredere offentlighed alene ved at stille vores viden og indsigt til rådighed ad de sædvanlige faglige kanaler og om nødvendigt gentage os selv kortere og i et mere simpelt sprog. Og hvis vi ikke selv har tid, evner og lyst til at formidle, så er der sikkert andre kolleger eller professionelle (journalister, forfattere), der vil. Det ville svare til den nedsvinningsmodel, jeg allerede har forkastet. Det, der møder os i den bredere offentlighed, er nemlig ikke uvidenhed, vildfarelse og videbegær – skønt også det – men frem for alt det konstante dialektiske spil mellem erindring og historie. Eller med andre ord: Offentlighedens historiebevidsthed er et landskab af erindringssteder, og det er dem, vi må forholde os til, når vi formidler. Det giver os groft sagt tre opgaver eller roller svarende til de ovennævnte tre sider af vores historiefaglige etos: eksperten, kritikeren og fortælleren.

Eksperten

For det første er vi fortidseksperter. Det kan lyde banalt, men det er egentlig bare fundamentalt: Som historikere har vi en stor viden om fortiden, og hvad der ofte er endnu vigtigere: Vi ved, hvordan vi skal skaffe os den viden, vi mangler. Den brede, opdaterede viden og den effektive heuristik er en uundværlig del af det faglige håndværk, og vi tager det let som en selvfølge. Et hurtigt blik i en tilfældig historiebog for folkeskolen er imidlertid ofte nok til at overbevise os om det modsatte. Når 14 ud af 15 danske skolebøger som førnævnt fortæller, at middelalderens mennesker troede, jorden var flad, så er det et spektakulært, men langt fra enestående eksempel. Skolebøger, men også leksika, aviser og andre medier er tit skæmmet af fejl og forældet viden, som straks falder i øjnene hos en fagmand. Det burde være en historikers borgerpligt at rette fejl på Wikipedia, men jeg skal være den første til at indrømme, at jeg sjældent gør det!

En særlig akut udgave af rollen som ekspert er, når vi som historikere

bliver kontaktet af journalister og skal levere stof eller udtale os til aviser, radio eller TV om et givent emne. Man kan meget hurtigt blive udnævnt til ekspert, selv om man bare har håndbogsviden præsent! Som enhver ved, er betingelserne altid, at man skal udtrykke sig så kort, enkelt og entydigt, at man næsten kan være sikker på at kompromittere sin faglige integritet. Man risikerer også at blive misforstået eller set ned på af kolleger, der ikke kunne drømme om at prostituere sig selv på den måde. Hertil må man blot sige, at noget er bedre end intet, og alternativet til, at vi som historikere forsimpler historien, er at andre, mindre kvalificerede gør det – ofte med resultater, vi ikke synes om. Det er smukt at have rene hænder, men i dette tilfælde er det bedre selv at være parat til at gøre det beskidte arbejde.

Kritikeren

En anden rolle, som ligger tættere på det almindelige, faghistoriske etos, er kritikerenes rolle. Pierre Nora siger selv om begrebet erindringssted, at det er "åbent for dialektikken mellem at huske og at glemme, ubevidst om sine successive deformationer, sårbart over for alle slags brug og manipulation".⁶ Det er og forbliver en faghistorisk forpligtelse at påpege og rette fejl i den offentlige historiske viden og bevidsthed. Det kan ofte have mediernes bevågenhed, når en sag kan skildres som "historieforfalskning" eller når en historiker "gør op med myter". Oftest handler det dog om noget andet, nemlig om kritik af ensidighed, fortielse og overdrivelse.

Vores rolle vil derfor oftere være at nuancere og supplere end at gendrive. Det kan være en utaknemmelig position, fordi offentligheden elsker sort-hvide konflikter, afsløringer og opgør. En kritik, der kun vil supplere og nuancere, virker let slap eller, hvad der er endnu værre: sur og pedantisk. Men rollen som kritiker er også utaknemmelig af en anden grund. Det gælder nemlig for enhver kritik, at kampen altid udspilles på modstanderens banehalvdel. Det er modstanderens standpunkt eller fortælling, der er udgangspunktet, og man risikerer ofte blot at befæste de fortællinger, man ønsker at falsificere eller i det mindste nuancere.

Findes der en vej ud af dette dilemma? Ja, det vil jeg mene. Vi skal tage lidt ved lære af politikerne, der ofte ikke svarer på de spørgsmål, de får stillet af journalister, men i stedet benytter lejligheden til at fremsætte deres holdning til det emne, spørgsmålet i bredere forstand handler om. Det er med velberåd hu, jeg skriver tage "lidt" ved lære, men noget er der alligevel om det. Vores kritik skal ikke kun have form af et direkte svar, men også af et selvstændigt alternativ, en forståelse af problemet eller forholdet, som har sammenhæng og overbevisning i sig selv, og som ikke kun er en sur replik. Helt banalt skal vores kritik ikke kunne reduceres til "sådan var det ikke".

Den skal også fremstå som ”sådan var det også” eller ”sådan var det i stedet for”. Vi skal ikke kun svare på spørgsmål, vi skal også, om nødvendigt, tage os retten til at omformulere eller i det mindste supplere dem.

Fortælleren

Den tredje, noget mere uvante rolle er fortællerens. Erindringssteder er fulde af ”stærke fortællinger”, og hvis vi vil gøre os håb om at påvirke dem, må vi kunne stille op med stærke alternativer. Det stiller os over for udfordringer, som kræver en vis omtænkning i forhold til det traditionelle faglige etos som ovenfor skitseret. Det historiske fagmiljø ynder nemlig at give den historiske erkendelse abstrakt, begrebsmæssig og teoretisk form. Men disse abstraktioner preller ofte fuldstændig af på offentligheden, fordi de står i direkte modstrid med erindringens konkrete og følelsesmæssige forankring.

Løsningen på problemet er en styrket bevidsthed om det narrative, om fortællingens kunst. Det betyder ikke, at vi skal opgive abstraktion og teori og kaste os i armene på hæmningsløs og uansvarlig ”story-telling”. Men vi skal forstå, at fortællingen ikke er en videnskabeligt mindreværdig, rent litterær form, som slører budskabet. *Fortælling er fortolkning*, og fortællingen kan lige såvel som den abstrakte, systematiske form gøres til et medium for erkendelse og kritik.⁷ Valget står ikke mellem systematik og abstraktion på den ene side og fortælling på den anden. De to elementer kan blandes på mange måder og i mange forhold.

I forhold til erindringsstederne består opgaven altså ikke i at dekonstruere fortællingerne og erstatte dem med begreber og teorier. Dekonstruktionen kan være nødvendig nok, men de gamle fortællinger skal erstattes af andre og bedre fortællinger. Det vil sige bedre videnskabeligt funderede, mindre ensidige, mere perspektivrige fortællinger.

Genfortællingens kunst

Men også på en anden måde tvinger bevidstheden om erindringsstedernes store betydning som et strukturerende vilkår for al historieformidling os til at tænke på en ny måde: Vi må være lidt mindre fikserede på ny og kontroversiel viden og i stedet lære at værdsætte genfortællingens kunst. Som allerede nævnt ligger vores fagligt betingede fokus meget på at sige noget nyt eller anderledes. Hvis man skal være retfærdig, må det straks indrømmes, at der bliver genfortalt en del, men mest på synteseniveau og i de brede fremstillinger. Hvis et mere specielt emne er grundigt behandlet i ældre litteratur, så henviser vi gerne til den. Vores faglige univers tæller mange klassiske værker, og masser af ældre litteratur, som ikke er forældet,

men indgår som en selvfølgelighed i den fond af viden, vi bygger på, og som vi ikke ser grund til at gentage. Hvorfor skulle vi det, når andre én gang har gjort arbejdet? Hvad skulle være problemet i at læse en 50 eller 100 år gammel bog eller artikel? Ikke så få historikere har også en decideret aversion mod at gentage sig selv. I stedet for at gentage henviser de hellere til én gang publicerede, men svært tilgængelige artikler. Dette er dårlig service og på grænsen til dovenskab; og selv om det er arbejdsøkonomisk og kan være acceptabelt i videnskabelig sammenhæng, så går det ikke i den bredere offentlighed.

Vi må indse, at denne nedvurdering af gentagelsen er en miljøskade, den u hensigtsmæssige negative konsekvens af en lang faglig socialiseringsproces. Undervejs i denne socialiseringsproces har vi fået udvidet vores sproglige og intellektuelle horisont, så vi ikke længere klart registrerer kløften mellem vores faglige horisont og det omgivende samfund. Vi føler ikke længere en stærk og spontan fremmedgørelse, når vi læser 50 eller 100 år gamle tekster. Vi ved måske godt, at deres sprog og styrende spørgsmål er andre end vor tids, men vi ser det ikke som nogen alvorlig hindring. Men det gør offentligheden, og onkel Peter ved familiefrokosten skal kun have tak for sin interesse og manglende forståelse! Hvis man ønsker at bevare en nogenlunde præcis fornemmelse for kulturkløften mellem faget og offentligheden, kan det i øvrigt anbefales at undervise ”uspolerede” førsteårsstuderende og holde godt øje med, hvad de forstår og ikke forstår, hvad der fænger, og hvad der absolut ikke fænger. Med mindre, man er nået til det stade af uforbederlighed, hvor de nye studerende bare er ”dumme”, så giver det ikke kun indsigt i kulturkløften, men også nyttig øvelse i at forklare og ikke mindst formidle mellem den faglige tradition og en moderne horisont.

På et mere principielt plan må man også fastholde, at den sproglige udvikling og forskydningen i de styrende spørgsmål i sig selv er grund nok til at kaste sig over genfortælling. Et hvilket som helst område af historien skal jævnlige genfortælles, hvis ikke det skal støve til og blegne. Denne genfortælling kan vi ikke overlade til journalister og forfattere alene. De klipper og klistrer, hugger en hæl og klipper en tå, og alt for ofte misforstår de tingene, ikke af ond vilje, men fordi de har travlt og er så stærkt optaget af aktuelle problemstillinger. De har med andre ord langt fra altid tilstrækkelig viden, overblik og kritisk sans til at justere og oversætte tidligere tiders problemstillinger og svar til en moderne horisont. Denne oversættelse og tilpasning er faktisk en genuin faglig kompetence og opgave.

I forbindelse med erindringsstederne kommer der yderligere det moment til, at de så at sige lever af gentagelser. Der er noget decideret rituelt over disse gentagelser, der udtrykker erindringsfællesskabet og bekræfter identiteten. Men ligesom mange andre ritualer så er gentagelserne ikke statiske. Det er

lidt ligesom de anekdoter og historier, der fortælles ved hver familiefrokost: Man har oftest hørt dem før, men alligevel er der hele tiden tale om små forskydninger. Det hører jo netop til erindringen, at den er så plastisk og fleksibel (jf. Nora ovenfor), og det er faktisk en stor chance.

Dette medfører en hel serie udfordringer til historikerne. For det første giver det mange anledninger til at formidle historisk viden og indsigt, f.eks. i forbindelse med jubilæer og mindedage. Den moderne jubilæumskultur kan være trættende, men den er dybest set en gave. For det andet er de stadige forskydninger i erindringen vigtige i sig selv og giver anledning til kritisk stillingtagen. At studere erindringssteder kan ved første øjekast se ud som en studie i det statiske og i viljen til at holde fast og beskytte mod glemsel og forandring. I realiteten er erindringen mangfoldig og under konstant forandring. Ikke alle forandringer er til det bedre, og engagement fører ofte til instrumentalisering. Her må historikerne have ret og pligt til at tage ordet. Det bør dog ikke opfattes som en sur pligt, for – og det er det tredje punkt – netop denne erindringens plasticitet og konstante forandring giver igen og igen historikerne en chance for at påvirke offentlighedens historiske bevidsthed i en mere fagligt velbegrundet retning. At denne retning ikke er én, men i et pluralistisk og demokratisk samfund må være flere forskellige retninger, siger sig selv.

Slut

Pierre Noras teori om erindringsstederne er god at få forstand af, fordi den kaster lys over væsentlige mekanismer i den bredere offentlige historiebevidsthed. Men hjælper den os også til at forstå og løse vores opgave? Giver den svar på, hvorfor vi er historikere? Både ja og nej, vil jeg mene. Ved at give os en bedre forståelse for spillets regler, beskytter den os mod unødvendige frustrationer og giver os muligheden for at intervenere på en mere effektiv måde, hvis det er det, vi vil. Men den lover os ikke succes. Tværtimod ligger der i Noras teori en dyb pessimisme. Den levende, følelsesbetonede, politiserede erindring er næsten altid stærkere end den kølige, kritiske og skrupuløse (ikke: skruppelløse!) historie. Man kan let føle, at kampen er ulige og på forhånd tabt, og at man som historiker lige så godt kan forblive i sit elfenbenstårn, højt hævet over verdens tummel. Men netop fordi teorien gør det så tydeligt, hvor megen identitetspolitik, der ligger i erindringsstederne, kan man med lige så god ret hævde, at den nærmest tvinger til at engagere os i kampen om dem. Ja, at det ligefrem er en demokratisk borgerpligt, som i hvert fald påhviler dem, der har evner og energi til det. Her må enhver se, hvad man egner sig bedst til og kan overkomme. Det er historikerstanden som helhed, der har pligt til at engagere sig i den offentlige kamp om erindringsstederne,

ikke nødvendigvis hver eneste faghistoriker. Men hver eneste faghistoriker har pligt til at støtte og respektere de kolleger, der gør det, også og især når man er fagligt uenig med dem.

Historians between memory and history

The article discusses the historian's responsibility towards society and the relationship between the scholarly community and the public. Firstly, the traditional notion of popularization is dismissed as unsatisfactory: even where it is kept simple and presented in short sentences, ordinary people and the media are not satisfied with professional historians' versions of history. This is not because they are not interested in history, but because their interest is not structured by the priorities of the professional historian. Secondly, it is suggested that Pierre Nora's concept of *lieu de mémoire* (memory site) provides a much better understanding of the mechanics governing the often frustrating 'clash of cultures' between professional historians and the public sphere. Even if memory (emotional, political, absolute) and history (rational, universal, provisional) in Nora's theory seem worlds apart, they interact at the memory sites (key events, persons, institutions, and artefacts) that are so prominent in public history. Last but not least, a number of proposals for more efficient interventions by historians are presented. These include a clearer consciousness of the different roles historians play when interacting with the public – whether as expert, critic, or storyteller. Furthermore, a plea is made for a stronger recognition of the need for the retelling of old stories. Professional historians tend to focus on what is new and controversial, but the rules of the game of memory sites call for an appreciation of the need for continuous retelling. However, this retelling is never a mechanical reproduction of established truths or prejudices, but should be seen as so many opportunities for telling the public better stories – meaning better researched, less biased, and more promising stories.

Keywords: memory site, *lieu de mémoire*, public sphere, historian, narrative

Noter

- 1 Se f.eks. den meget udbredte lærebog af Leif Becker Jensen: *Den sproglige daseåbner – om at formidle faglig viden forståeligt*, Frederiksberg 2001.
- 2 <http://www.dr.dk/P1/Detektor/Udsendelser/2012/12/10125419.htm>.
- 3 Ronald L. Numbers (red.), *Galileo Goes to Jail and Other Myths about Science and Religion*, Cambridge, Massachusetts & London 2009, s. 29–34 + note 3 på s. 239.
- 4 Pierre Nora (red.), *Les lieux de mémoire*, I–III, 3, Paris 1984–92 (engelsk oversættelse i udvalg: Pierre Nora (red.), *Realms of Memory: Rethinking the French Past*, New York

- 1996–98). To nyere danske værker, der udmønter inspirationen fra Nora meget forskelligt: Inge Adriansen, *Erindringssteder i Danmark. Monumenter, mindesmærker og mødesteder*, København 2010; Sebastian Olden-Jørgensen, *Stormen på København 1659. Et københavnsk og nationalt erindringssted gennem 350 år*, København 2011.
- 5 Anette Warring, "Erindring og historiebrug. Introduktion til et forskningsfelt", *Temp. Tidsskrift for historie* 2011, s. 6–35; Jeffrey K. Olick, Vered Vinitzky-Seroussi & Daniel Levy (red.), *The Collective Memory Reader*, New York 2011. På Aarhus Universitet findes et Netværk for erindringskultur: <http://memory.au.dk/>.
  - 6 Nora (red.) 1984–92, I, s. 19.
  - 7 Sebastian Olden-Jørgensen, "Fakta, fortolkning og fortælling. Om narrativitet og historisk videnskab", *Fortid og Nutid* 2001, s. 295–305. Jf. også Ulrik Langen, "Historien er gammel og gerrig. Tiltrædelsesforelæsning, 19. september 2012", *Temp. Tidsskrift for historie*, 5, 2012, s. 145–154.

